

Als het om waarden gaat

bij hoofdstuk 10

Morele dilemma's doen zich ook in het leven van kinderen en jongeren volop voor:

- ▶ Je weet dat een van je vrienden iets heeft uitgehaald op school. Wat doe je als de leraar vraagt: 'Wie heeft dit gedaan?' Houd je je mond of zeg je het? Dit lijkt simpel, maar varieer maar eens op wat die vriend gedaan heeft:
  - troep gemaakt in het toilet;
  - iets gepikt van geringe waarde;
  - iets gepikt waardoor iemand behoorlijk gedupeerd is;
  - een ander gepest.
- ▶ En wat nu als de gevolgen groot zijn:
  - iedereen moet helpen schoonmaken;
  - iedereen moet nablijven;
  - iedereen moet de schade mee vergoeden.
- ▶ Je staat op de vrijmarkt met je oude fiets. Het is nog een mooie fiets en je wilt er beslist 150 euro voor. Je staat nu al de hele ochtend op de markt en zo af en toe kijkt er weleens iemand naar je fiets, maar ze vinden hem veel te duur. Om een uur of twaalf ben je het al aardig zat. Dan komt er een jongen die zegt dat hij de fiets wel wil hebben, maar dat hij maar 100 euro heeft. Je stemt toe – het is een aardige jongen, je wilt graag van je fiets af en misschien was 150 euro ook wel overvraagd. De jongen zegt dat hij even gaat pinnen en binnen tien minuten terug zal zijn. Een minuut later komt er nog iemand die geïnteresseerd is in je fiets: hij wil 150 euro betalen, meteen. Wat doe je?

Voor het formuleren van dilemma's is niet veel nodig. Houd wel in de gaten dat een dilemma een situatie is waarin je het nooit helemaal goed kan doen. Aan een dilemma zit altijd een kant waardoor het blijft knagen. Maar waar kies je voor? En waarom? Laat kinderen in gesprekken over dilemma's altijd beide kanten (beide waarden) benoemen.

De werkwijze die je hierbij kunt volgen, is in grote lijnen dezelfde als die we in het boek hebben beschreven. Het verdient aanbeveling de stappen minstens twee keer te doorlopen, steeds met een ander dilemma: een keer in de hele groep of een kleine groep en een keer individueel om de kinderen het gesprek met zichzelf te laten oefenen. Waar we hierna spreken over kinderen, kan dit dus ook een kind betreffen.

De kinderen gaan met elkaar of met zichzelf een gesprek aan over een moreel dilemma. Daarbij volgen ze de volgende stappen:

- 1 Benoem een moreel dilemma. Gebruik de voorbeelden die hiervoor staan of formuleer zelf een dilemma. Laat de kinderen een beschrijving van de situatie geven waarin het dilemma duidelijk naar voren komt (wat staat tegenover elkaar?). Welke ik-posities van een kind spelen hierin een rol? Laat de kinderen die benoemen, bijvoorbeeld 'ik als vriend' en 'ik als leerling'.
- 2 Laat de kinderen de gevoelens benoemen die dit dilemma bij hen oproept. 'Wat zou jij doen in deze situatie als je dit gevoel volgt?'
- 3 'Welke waarden spelen in deze situatie een rol en hoe zou je op grond van deze waarden volgens jou moeten handelen?' Als kinderen moeite hebben met het begrip waarde, kun je enkele voorbeelden geven, zoals eerlijkheid, rechtvaardigheid en vriendschap. 'Als je in deze situatie eerlijkheid vooropzet: wat zou je dan moeten doen? Waarom? En als je vriendschap vooropzet: wat zou je dan moeten doen en waarom?'
- 4 Breng de kinderen in gesprek met elkaar of met zichzelf over hoe ze in de gekozen situatie zouden moeten handelen. Laat hen uitdrukkelijk redenen en emoties benoemen. Tot welke keuzes komen ze?
- 5 Hoe hebben redenen en emoties hierbij een rol gespeeld?